

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptorium diuine legis venerabilis fratr[is] Joha[n]nis
Nider de ordine predicatorum**

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Secu[n]du[m] de piurio [e]t q[...]n sit mortale.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Preceptum II

vt adimplat r̄verū faciat qđ surauit. **T**ertū est iusticia r̄ requiri in iuramēto p̄missorio. vt scz illō qđ q̄s p̄mittit mediante iuramēto p̄missorio sit lici tum nec sit impeditiū meliorē boni. r̄ sit nullā includēs iniquitatē quātū hoi apparere p̄t h̄umanitū qñ iurat. **Q**n̄ igit̄ vñ deficit de tribus comitibus aut plura deficiunt. est iuramētu illicitu. r̄ tāto p̄t̄ quāto plures r̄ p̄ncipaliores circumstante desunt. **Q**uan do vō tres comites assunt. iuramētu est licitu r̄ meritoriu. Imo cultus virtutis latrie. **V**n̄ Aug. in finone de p̄iurio. **Q**uantū in q̄ ad me p̄tinet. iuro magna necessitate cōpulūs. cū vi deo q̄ nisi iure nō mishi credi. r̄ ei qui mishi non credit nō expedire q̄ nō cre dit. hac p̄pensa rōne r̄ cōsideratione deliberaata cuž magno dico timore co ram deo. ita est. aut testis est mishi de us. aut fēct̄ x̄ps q̄ sic est.

Capitulum ii.

Ac **O**ntra hoc p̄cepiū peccat mul ti. P̄mo piuri. **N**obi tria sūt p̄ncipaliter notāda. P̄mo qđ sit per iurū. Scđo quottupl̄r fiat piuriū. r̄ qñ sit mortale vel ventale pec catū. **T**ertio an piuriū sit mal⁹ p̄cim q̄ homicidū. r̄ que pene sint piuriū. **E**st autē periurū ut dicit maḡ li. iij. diss. xxix. mendaciū iuramēto firmatū. **E**t capiſ ibi mendaciū large tā p eo qđ dicil̄ cōtra mentē q̄. p eo qđ nō dicil̄ p̄tra mente dū tñ sit falsoz qđ d̄f. **H**el bñ alios periurū est iuramen tum illicitu r̄ indebitū. **V**n̄ qđcunq̄ ex tribus comitib⁹ iuramēti defuerit scz v̄itas iusticia vel iudiciū piuriū ē. nō tñ eodē ordine. **S**ed p̄mo qđem r̄ p̄ncipalit̄ piuriū est. qñ deest veritas. secūdario autē qñ deest iusticia. **Q**uicunq̄ em̄ surat illicitu ex hocipo falsitatē incurrit. q̄ obligat⁹ ē ad hoc q̄ contrariū faciat. **T**ertio vō qñ deest

Capi. II

judicium. q̄a cum indiscrete iurat ex hocipo periculose cōmittit falsitatē incurrendi. **E**t sic capiſ piuriū larger nō est semp mortale p̄cim piuriū istis modis oibus. **S**ecundo notanduſ. **B** q̄ sc̄ter iurat falsoz. sc̄ter inquā quo ad dictū r̄ quo ad iuramētu est vere r̄ p̄prie piurus. r̄ est semp peccatum mortale. **C**uius ratio assignatur fm Tho. vbi p̄us. quia piuriū de sul rōne importat cōtemptū dei. vñ de se importat irreuerentia dei ipm indu cere in testē falsitatis. q̄ p̄ hoc significatur vel q̄ densitatem nō cognoscit. r̄ sic testificaſ falsoz ex ignorātia. aut significativaſ q̄ testificaſ falsitatē. quoruſ virūq̄ ē magna dei irreuerētia. **E**st ei sic deū inuocare tm ac si de⁹ nō cognoscet v̄itatē. r̄ sic ex ignorātia testificaſ falsoz. vel si cognoscit eā. tñc ē ac si sc̄ter approbet r̄ testificaſ falsitatē. **I**tē periurū p̄prium ē mortale. quia directe p̄ p̄ceptuſ dei scz. **N**ō assumes nomen dei tui inuānū. **E**t cōtra illud Ieuif. xix. **N**ō piurabſ in noie meo. **E**x q̄bus sequiſ q̄ plurim ad minus nouem modis cōmittit. **P**rimo quādo quis falsoz iurat solēniter in p̄nitia iudicis q̄ deliberauit tam de dicto cōfirmato q̄ de iuramēto. **T**alis piurās nō solum mortaliter h̄ etiā enormiter peccat. vñ p̄ tres diligitos quos ponit significativaſ q̄ corp⁹ aiam r̄ famā impi gnerat deo derelicto ip̄i diabolo. naſ ibi ppter cōcūstātias gravius q̄s pec cat. q̄ in iudicio. **E**t q̄ multū delibe rate piurat. vt dīc Ray. qui inq̄ iurat p̄ deū. multū obligat. Qui vō p̄ deū r̄ euangeliū magis obligat. q̄ istis adiū git sanctoz reliquias magis obligat. r̄ ita crescerib⁹ solēnitat⁹ crescit obligatio. **S**cđo plurim facit q̄ ex iudiciū vel non solēniter falsoz iurat deliberaans p̄us de dicto r̄ b̄ iuramēto. r̄ tol etiā peccat mortali. min⁹ in q̄ p̄cedēs

Vnde Tho. scđa.ij.q.xcviiij.artic.iiij.
vult q̄ graui⁹ est p̄ctm si q̄s p̄ enange
linum solēniter iurās pluret q̄ si p̄ deū
cōmuni f̄mone pluret. tū p̄p̄ scādalū
tum xp̄t mātozē deliberationē. **Q**uib⁹
eq̄litter hincinde positi⁹ grani⁹ est
si q̄s p̄ deūm iurās pluret q̄ iurans p̄
enāgellū. **E**t sunt talia periurta valde
grauia p̄ctā. q̄ cū de⁹ sic assumis tāq̄
testis falſitatis assumis p̄ secūduz p̄ce
ptum. **E**st em⁹ vt paulo ante dīctū ē. ac
si deū nō coḡscat vītātē. z sic ex igno
rāntia testifīcēt falſuz. vel si coḡscat eā
tūc ē ac si sciēter approbet. z testifīcēt
falſitatē. **Q**uo p̄ vītūq̄ ē magna dīvi
ne vītāti iniuria. **T**ertio plurat q̄ ex
lapsu ligue iurat. **S**i q̄dēz aduertat se
iurare z falſuz eē q̄d iurat. nō excusat
a p̄ctō mortalī. sicut nec a dei p̄tēpm
Nā ad h̄ q̄ aliq̄s peccet mortalī saltē
nō ex habitu requis q̄ suuz p̄ctm ple
ne iurōlūtariū directe vel interpretati
onē. q̄d dī p̄pter istuz q̄ cum deliberare
posset. deliberare p̄tēnt. **S**i ex tali cō
tempiu deliberationis ex surreptione
plurat. vide⁹ multis q̄ talis nō ē excu
sandus a p̄ctō mortalī. nō āt sic p̄ oia
de isto q̄ deliberare omittit nō ex con
temptu h̄ ex negligentia. **S**i aut̄ nō ad
uertat aliq̄s se iurare falſum. nec fallū
esse q̄d asserit. tūc nō vide⁹ h̄ie intētio
nē iurandi. ni si ex habitu male intro
ducto forte iuraret. tō a crīmī pluri⁹
excusat. **H**ic cūz q̄s iurat in cōi f̄mo
ne nō aduertēs quē inuocet qd qd. h̄
ex q̄dam iuerū die mala. aut alia sur
reptione mala iurat. tūc non peccat
mortalī. sed appropinqt̄ ad mortale.

Quarto plurat q̄s ioco falſuz scien
ter p̄fīrmādor mortalī peccat. **D**icit scđūs Tho. vbi p̄pus. q̄ ille q̄ ioco se
plurat. nō enītat dīvīnā irreuerētā. h̄
q̄ ad aliqd adauger eā. **M**agnū em̄ ē
et malor̄ irreuerētā dei cūm in ioco
assumis testimoniu⁹ falſitatis q̄ ex alt

qua necessitate homīnīs. Et sicut ho
mo nō enītat dīvīnā irreuerētā. sic
nec p̄ctm mortale. **Q**uinto. plurat **F**
z peccat mortalī q̄ iurat aliqd veruz
q̄d tamē credit falſum. q̄ iurādo men
titur. z fallere intēdit mediante iura
mento. z intēdit illud q̄d credit falſuz
cōfirmare mediāte iurāmēto z p̄ testi
moniū dīvīnū. **E**xempli ḡfa. **M**ercā
tor h̄z duo dolia vīnt advendendū. in
vno scit corruptū vīnū esse. in alio sa
num. h̄ a castū trāspōnunt̄ dolia ista.
Dic iḡl mercator intēdit ambo i eq̄l
p̄ctio vēdere z ex errore iurat q̄ in. **A**
dolio sit sanū vīnū in quo in vītātē
ita est. h̄ mercator putat soluz sanū vī
nū eē in. **B**.dolio. vēp̄ iurādo plurus
est. q̄ mentis z p̄ cor loquit̄. **S**exto p̄
plurat q̄ dubitat an sit verū q̄d iurat. et
tū dicit se sc̄ire q̄d vēp̄ sit. **E**t si h̄ ex de
liberatione z ex xp̄p̄lo facit est mor
tale peccatum. z iatus si est solēnza
tum. **K**ō est. q̄ talis iurat se sc̄ire cer
tūm esse sermonē sic esse z hoc est mē
daciū. q̄ nō scit sic esse h̄ dubitat. **E**st
ergo mēdaciū iurāmēto firmatū. **S**ci
ta iḡl p̄ sc̄itis p̄t q̄s iurare. credita so
lūm. p̄ creditis. z dubia p̄ dubijs de
bet q̄s iurare vel tacere. **S**eptimo p̄
plurat ille q̄ falſum iurat q̄d credit esse
verū. licet nō tam granīt̄ peccet sicut
quintus. cum ille nō intēdat fallere si
cut quintus. nec intendat mēdose q̄ no
mē dei testimoniu⁹ ei⁹ inducere. nō tñ
est a p̄ctō imponis. quia vt dicit Bon
uen. super. lū. diss. xxxix. **O**nus talis
non contēnat veritatem ex certa scien
tia adducendo eam in testimoniu⁹ fal
ſitatis. contēnit tamen ex ipsa temer
tate. Adeo enim nomen dei terrible
est z venerabile q̄ nullus debet ipsuz
in testēm assumere nisi nouerit qd lo
quatur. z sit certus de vītāte dīcti sui.

Octavo periturat q̄s **G**

Preceptum II

qui iurat falsum deliberans de dicto
hō de iuramento. et sic forte pōt p̄tin-
gere q̄ homo giuret sine peccato mor-
tali. tñ ad minus est ventale grossum
periculoso. et minus appropinquat
ad mortale p̄cm. Non cōtingit ali-
quem iurare qui nec deliberate de di-
cto nec de iuramento. h̄ totum p̄fert ex
quadā surreptione nō ex p̄stetudine
vel habitu. sūc q̄i iurat in p̄muni ser-
mone non attendens quē inuocat et ad
quid. h̄ ex quadā surreptione iurat. et
sic nō peccat mortaliter h̄ venialiter.
minus tamen q̄ ille qui deliberat de
dicto nō de iuramento. Qd̄ em̄ ex sur-
reptō procedit p̄fecti voluntariū nō
est. Ad hoc aut q̄ quis peccet mora-
liter requirif q̄ suū peccatū sit plene
voluntariorū directe vel interpretative.
H̄ qd̄ additur. vt in. iij. paruit. Quāte
vero grauitatis sit p̄iurū quo ad ter-
tium. p̄z p̄ sanctū. Thom. vbi prius et
quodlib. i. q. ix. arti. ii. ex quicq. Tum
quia in le grauius est q̄ homicidium
fm̄ Cho. Tum quia diuinī nominis
quedā abnegatio. Tum quia dei i suo
nomine infamatio. Tum qz ab ecclē-
sia grauiter punitur. Tum etiaz quia
agentibus horrendū censerit. Dm̄ia
preter quartū pacēt p̄ Cho. in quod-
lib. vbi prius. vbi sic dicit Ap̄lus ad
Heb. vi. Noies q̄ malores sui iurāt.
et om̄is cōtrouersie eoꝝ finis ad cōfir-
mationē est iuramentū. Frustra aut
in causa homicidij controuersie finis
esset iuramentū. si homicidij grauius
esset q̄ plurim. presumere em̄ q̄ qui
malore culpam homicidij cōmisit nō
vereretur minorem plurim incurrire.
H̄nde ex hoc ipso q̄ in causa cuiuslibet
peccati defertur iuramento. mani-
feste ostēdīs q̄ p̄iurū pro maximo
peccato debet haberi. Nec immerito
quia iurare nomen dei videſ quedā
diuinī nominis denegatio. P̄n secūdū

Cap. II

loctū post idolatriam peccatū per-
furiū tenet. vt ex ordine preceptorū p̄z.
Sedz apud gētiles iurandū erat
honoratissimum. vt dicit in principio
metaphysice. Itē fm̄ Herū. nec deus
nec homo potest dispensare in prece-
ptis prime tabule. h̄ p̄iurū est p̄tra
preceptū prime tabule. Homicidū
aut̄ cōtra preceptū secūdū tabule. Nō
occides. cum quo dens vel homo potest
dispensare. ergo perfuriū est grauius
homicidio. Item perfuriū ex obiecto
est p̄ctū in deū. homicidū ex obiecto
in proximū. sed ex obiecto attēdīs gra-
uitas peccati principaliter. ergo v̄c.
Q̄ autē homicidium grauius punit-
tur in ecclēsia. ratio est. quia grauius
nocētū interduz hominib⁹ im-
minet etiam ex minori culpa. fm̄ iu-
dicium tamē dei matus peccatū gra-
uius punitur. hec Thom. Ach. tenet
q̄ homicidū sit grauius p̄iurio. quia
contra charitatem qua p̄ximus ē v̄ll
gēdūs. p̄iurū vero est cōtravirtutēs
latrīe. perfuriū em̄ iurat verū qd̄ fal-
sum est. Quartū q̄ ecclēsia grauiter
punit p̄iurū p̄z. quia perfurus de-
bet agere penitentiaz. vii. annis. xxii.
.q. i. p̄dicandū. Et Hostieli. dicit l. iij. q̄
perfurus quātūc̄ agat penitentiaz
testificare nō pōt. q̄uis alij penitētes
licet fuerint criminosi. possint testifi-
cari. intellige quādo semel p̄trū perfuriū
probatū est. Atio dicit ē. qz als
nimis p̄iurū fieret. Et quia ipm̄ iura-
mentū est de se iustitia testimonij. In
famis ē p̄iurū iuramento p̄missorio.
q̄i p̄iurat solēnter. et q̄i p̄ tali p̄iurio
fierit cōtra eū sententia diffinitiva in
causa accusatiōis v̄c. Ad detestatio-
nem p̄iurū faciūt quattuo; alia. P̄il-
mo q̄ peior est quodammodo diabo-
lo. qz demon res sacras timet. et q̄si ve-
re. Demones em̄ credūt et contremi-
scunt. Iaco. iiij. Et P̄hil. iiij. In nomine

Jesu flectat̄ om̄e gen̄ celestiū, ter-
restrium & infernor̄. Peritrus vō no-
men dei sacram̄tissimū nō reuereret. Se-
cūdo plurans quodāmodo p̄sor̄ ē su-
re. q̄ plurans fuit sacrilegus eēvidēt
Sacrilegus em̄ ē qui rem sacrā fuit
inuitō dñō. sic plurās por̄hibēt̄ deo .
Nō assumes nomē dei innanū , &
sacrilegiū quo dāmō p̄mittit̄. **T**ertio p̄-
lurus q̄ si falsari⁹ est. Niq̄s sigillū ali-
cu⁹ dñi ad p̄firmādū aliquāveritatē
sibi p̄missaz in serret ad aliq̄d p̄firmā-
dū falsum. ip̄e falsarius indicaret̄, & si
hoc faceret de sigillo pape de facto es-
set excōicat⁹. **S**ic cū de⁹ p̄misserit ho-
minib⁹t̄ assumāt̄ nomē suū ad cōfir-
matiōnē veritāt̄. s̄tant̄ noīe eius ad
cōfirmatiōnē falsitatis. falsarij sunt q̄
ad deū & excōicat̄ ista excōicatōe qua-
dicit ap̄ls. i. **C**oy. xv. **S**i q̄s nō amat
dñm Iesu xp̄m anathema sit. Quar-
to q̄ licite iurat̄ q̄si laqueū ad collum
suū ponit̄. fm illud Proverb. vij. **I**-
laqueatus es v̄bis oīs tūr̄ capi⁹ pro
p̄ys fm̄onib⁹. Juramentū aut̄ licite
trāsgrediēs q̄si se xp̄i manib⁹ in aia
iugulat̄. Propter hec p̄cula dicit scri-
ptura Ecc. xxiiij. Vir multū plurās re-
plebit̄ iniuriat̄, & non discedet a do-
mo eius plaga. Et in ps. Quis ascen-
deret in morte dñi. id est. in celū. Et seq̄
Qui nō iurauit in dolo primo suo.
ergo a sensu cōtrario. dolose plurās nō
ascēdet̄ s̄ descēdet̄ in infernum. **E**t
Eccl. xxiiij. Juratōi nō assūescat os tuū
multi em̄ sunt casus in illa. Remedia
ergo p̄tra plurū q̄sq̄ sibi d̄z adhibere
p̄sertim assūetus plurare. P̄io vt nō
diffidat q̄n cū xp̄i conat̄ & dei grā
hoc vīciū possit eradicare. Exemplū.
Nouī militez in plurīs assūtissimū.
tandē cōpunctū p̄ fm̄ones. q̄ cū dedi-
scere nō valerer plurā. tandem sibi inflī-
xit totiēs a carnib⁹ vīna die abstīnere
quotiēs plurā faceret̄, & fecit lī in cu-

ria foret magni p̄ncipis, & plene sana-
tus est. Audiuī de quodā alio q̄ q̄tiēs
iurauit. guttā sui sanguinis p̄ punctu-
ram de corpe extorsit. P̄t̄ q̄s totiens
quotiēs iurat̄ si diues ē denariū in ele-
mosynā dare als nō dandū. v̄l si pau-
per est aliquid orare. Sc̄dō d̄z q̄libet in
aīo statuere potius velle emolumento
corpali carere q̄ in p̄suētudine plurāj
p̄seuerare. fm illud xpi Matth. xvij.
Quid p̄derit hoi s̄vniuersum mūdū
lucrē. aīe vero sue detrimentū patiat̄
Et sic tandē habitū malū deponet. et
lucrū tpale habere poterit. Exemplū
Cesarū in dialogo. Duo colonenses
mercatores ad quendā confessorē ve-
nerunt de habitu plurandi cōqueren-
tes. q̄b⁹ p̄suasū. vt q̄ annūz venderent
sine iuramēto. fecerūt. & anno euolu-
to ad p̄fessorē redeūt̄ es se dixerūt val-
de depaupatos. eo q̄ sine iuramento
nullus eis credere vellet. q̄bus p̄fessor
sc̄dō p̄suasit demonis illō ēē negociū
nec curandū. sc̄dō anno ceptū cōts-
nuare. q̄d cū facerent maiore fidē ho-
mines in iōp̄s sine iuramētis habētes
q̄ antea eos multū ditauerūt. **T**ertio
insp̄ciēda sunt testimonia paganoꝝ.
iuramēta in maxima reuerētā h̄stīū
& sine iuramēto verba eox tāfirmā te-
nuissevit eis credere. Exemplū. j. meta-
phisice. vi. 5. Itē i vītis phoꝝ Solon
phs att. **Q**e metaris p̄bitatē iuretu-
rādo certiorē habert̄. Quins em̄ dictū
nō h̄z sine iureturādo p̄odus. eins q̄z
iuriandū vīle est. Itē ibidez Xeno-
crates phs Platonis discipulus fuit
qui vt ait Valerī tantā auctoritatem
sue sapie attulerat vt cū de re alīq̄ testi-
moniū coact⁹ a iudice diccret̄ ad arā
accessisset̄ iuraret̄. oīa sevē reuulit.
sephibit̄ est a senatu iurare. Quar-
to p̄ omnibus considereret quisq̄ ma-
la prenotata ipsius persurāj. Quinto
oīet deūm vt hoc vīciū enadat.